

Familierechtelijke aspecten van het hervormde erfrecht

Charlotte DECLERCK
Hoofddocent UHasselt

Aurélie CASSIERS
Assistente UHasselt

Karolien DEBROUX
Praktijkassistente UHasselt

INHOUD

I.	Inleiding	260
II.	Onderhoudsvordering van de ascendenten tegen de nalatenschap van de kinderloze erflater	260
III.	Bekwaamheid om een erfovereenkomst te sluiten	263
A.	Situering	263
B.	De minderjarige	264
C.	De beschermde meerderjarige	264
D.	Zorgvolmacht	265
IV.	Het begrip 'stiefkinderen' in de globale erfovereenkomst	266
V.	Onterving langstlevende echtgenoot bij feitelijke scheiding	266
VI.	Onterving bij echtscheidingsprocedure door onderlinge toestemming	267
VII.	Vordering tot aanvulling van de verdeling	267

I. Inleiding

1. Door de wet van 31 juli 2017, zoals gewijzigd door de wet van 22 juli 2018 (hierna: Erfwet), wordt de reeds lang beoogde hervorming van het erfrecht eindelijk gerealiseerd.¹ Door de wijziging van de regels met betrekking tot de erfrechtelijke reserve en met betrekking tot de inbreng van giften en schulden, de versoepeling van het verbod op erfovereenkomsten en de herformulering van het evenwicht tussen de langstlevende echtgenoot, de kinderen en andere bloedverwanten van de erflater brengt de wetgever het erfrecht bij de tijd en wordt een antwoord geboden op de toenemende diversiteit in samenlevingsvormen (in het bijzonder de toename van nieuw samengestelde gezinnen) en de wens van de burger tot grotere autonomie en keuzevrijheid.²

In wat hierna volgt, stippen wij uitsluitend de belangrijkste familierechtelijke aspecten van het hervormde erfrecht aan.³ Hierbij komen aan bod de onderhoudsvordering van de ascendenten tegen de nalatenschap van de kinderloze erflater (II), de bekwaamheid om een erfovereenkomst te sluiten (III), het begrip 'stiefkinderen' in de globale erfovereenkomst (IV), de onterving van de langstlevende echtgenoot bij feitelijke scheiding en in het raam van een echtscheiding door onderlinge toestemming (V en VI) en ten slotte de vordering tot aanvulling van de verdeling ter vervanging van de vordering tot vernietiging op grond van benadeling van meer dan een vierde (VII).

II. Onderhoudsvordering van de ascendenten tegen de nalatenschap van de kinderloze erflater

2. Door de Erfwet wordt de reserve in hoofde van de ascendenten (ouders, grootouders) afgeschaft (oud art. 915 BW). De wetgever was van oordeel dat deze reserve van de ascendenten niet langer aangepast was aan de evolutie van de huidige samenleving.⁴ Deze keuze is verantwoord. De ascendentenreserve was reeds onder het oude erfrecht beperkt nu deze slechts gold voor zover de ascendenten *ab intestato* tot de nalatenschap werden geroepen én deze bovendien niet kon worden ingeroepen tegen giften aan de langstlevende echtgenoot resp. langstlevende wettelijk samenwonende partner. Daarenboven leerde een blik over de grenzen dat een behoud van deze reserve niet bij de tijd zou zijn.⁵ Door de afschaffing kan voortaan ook de kinderloze feitelijk samenwonende partner bv.

1. Wet 31 juli 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake, *BS* 1 september 2017; zoals gewijzigd door de wet 22 juli 2018 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en diverse andere bepalingen wat het huwelijksvermogensrecht betreft en tot wijziging van de wet van 31 juli 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse bepalingen ter zake, *BS* 27 juli 2018.
2. MvT, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2282/1, 5-6.
3. Zie voor een algemene bespreking van de hervorming o.a. R. BARBAIX, *Het nieuwe erfrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 373 p.; H. CASMAN, R. DEKKERS, E. ALOFS en A.-L. VERBEKE, *Erfrecht & giften*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 339 p.; P. DE PAGE en I. DE STEFANI, *La réforme du droit civil des successions et des libéralités*, Limal, Anthemis, 2017, 458 p.; C. DE WULF, *De erfwet van 31 juli 2017 – een algemeen overzicht met modellen voor de praktijk*, Brugge, die Keure, 2018, 263 p.
4. MvT, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2282/1, 14 en 78.
5. MvT, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2282/1, 78.

via testament over het geheel van zijn nalatenschap ten voordele van de andere feitelijk samenwonende partner beschikken en zijn ouders aldus volledig onterven.⁶

3. Ter compensatie van de afschaffing van deze reserve heeft de wetgever voorzien in een verruimde onderhoudsvordering van de ascendent tegen de nalatenschap van een kinderloze erflater (art. 205bis, § 2 BW). Deze onderhoudsvordering doet geen recht in de nalatenschap ontstaan, maar vormt uitsluitend een onderhoudsaanspraak tegen de nalatenschap. De onderhoudsgerechtigde ascendent is aldus een schuldeiser van de nalatenschap terwijl de nalatenschap de schuldenaar is.⁷

4. Opdat een vordering op grond van artikel 205bis, § 2 BW kans op slagen zou hebben, moet aan de volgende voorwaarden zijn voldaan:

- Ten eerste moet de onderhoudsschuldeiser een 'bloedverwant in opgaande lijn' van de erflater zijn, dit wil zeggen een ouder of (over)grootouder. Deze ascendent moet niet per se overeenkomstig de wettelijke devolutieregels tot de nalatenschap worden geroepen. Vergelijk de regeling onder het oude recht waarbij een ascendent slechts aanspraak kon maken op zijn of haar reserve in de mate dat deze ook daadwerkelijk tot de nalatenschap *ab intestato* werd geroepen (*cf. supra* nr. 2).⁸ Wel is vereist dat deze ascendent niet onwaardig is om tot deze nalatenschap te komen, ongeacht of hij daadwerkelijk tot de nalatenschap is geroepen of niet (art. 205bis, § 6 BW).
- Ten tweede moet de ascendent ten tijde van het overlijden behoeftig zijn of door het overlijden behoeftig worden, bijvoorbeeld omdat de erflater steeds in het levensonderhoud van de ascendent heeft voorzien en dit door zijn overlijden is weggevallen. Wordt een ascendent pas behoeftig ná het overlijden, dan kan een ascendent geen onderhoudsaanspraak ten laste van de nalatenschap formuleren.⁹ De staat van behoeftigheid

moet worden beoordeeld volgens de criteria van het gemeen onderhoudsrecht. Over de vraag wat dit dan precies inhoudt, bestaat verdeeldheid in de rechtsleer. Sommige auteurs zijn onzes inziens terecht van oordeel dat is vereist dat de ascendent niet (meer) over het levensnoodzakelijke beschikt, zoals wat minimaal nodig is voor huisvesting, voeding, kleding, medische verzorging, enz.¹⁰ Teneinde na te gaan of de onderhoudsschuldeiser over het levensnoodzakelijke beschikt, wordt rekening gehouden met zijn inkomsten, van welke aard ook, alsook met zijn mogelijkheden om inkomsten te verwerven.¹¹ Andere auteurs zijn van oordeel dat behoeftigheid méér inhoudt dan een toestand waarin het levensnoodzakelijke ontbreekt. Zij zijn van oordeel dat het om een relatieve noodtoestand gaat waarbij rekening moet worden gehouden met alle feitelijke gegevens.¹² Ongeacht de strekking die wordt gevolgd, mag de behoeftigheid in ieder geval nooit vrijwillig door de onderhoudsschuldeiser gecreëerd zijn.¹³

- Ten derde moet de erflater zonder nakomelingen (kinderen, kleinkinderen, achterkleinkinderen) overleden zijn. Zodra de erflater een nakomeling heeft, kan een ascendent zich niet op artikel 205bis, § 2 BW beroepen om levensonderhoud ten laste van de nalatenschap te bekomen. Deze ascendent zal zich dan rechtstreeks op grond van artikel 205 BW tot het kind, kleinkind of achterkleinkind moeten richten. Dit geldt ook in het geval deze nakomeling zelf niet in staat zou zijn om het onderhoud te verschaffen.¹⁴ Voor de toepassing van artikel 205bis, § 2 BW maakt het niet uit of de erflater een langstlevende echtgenoot of wettelijke samenwonende partner nalaat. De langstlevende kan aldus worden geconfronteerd met een onderhoudsvordering ten laste van de nalatenschap van de eerststervende.

5. Het levensonderhoud kan op twee manieren worden toegekend, namelijk in de vorm van een maandelijks lijfrente vastgesteld zoals de in voorkomend

6. MvT, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2282/1, 14 en 78-79.

7. MvT, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2282/1, 14, 26 en 79; A. DEMORTIER, "Succession et aliments" in *Actualités législatives en droit de la personne et de la famille*, Brussel, Larcier, 2018, 213; P. DE PAGE en I. DE STEFANI, *La réforme du droit civil des successions et des libéralités*, Limal, Anthemis, 2017, 17; P. SENAËVE, "Commentaar bij artikel 205bis BW" in *Comm.Pers.*, Mechelen, Kluwer, 1993, nr. 1, 16 en 25; D. STERCKX, "La créance alimentaire des ascendants, succédané d'une réserve", *JT* 2018, 218-219.

8. D. STERCKX, "La créance alimentaire des ascendants, succédané d'une réserve", *JT* 2018, 216.

9. Adv.RvS, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2282/2, 13-14; A. DEMORTIER, "Succession et aliments" in *Actualités législatives en droit de la personne et de la famille*, Brussel, Larcier, 2018, 214; P. DE PAGE en I. DE STEFANI, *La réforme du droit civil des successions et des libéralités*, Limal, Anthemis, 2017, 16; C. DE WULF, *De erfwet van 31 juli 2017 – een algemeen overzicht met modellen voor de praktijk*, Brugge, die Keure, 2018, 88.

10. P. DE PAGE en I. DE STEFANI, *La réforme du droit civil des successions et des libéralités*, Limal, Anthemis, 2017, 14; J. GERLO, *Onderhoudsgelden in Recht & Praktijk*, Antwerpen, Kluwer, 1994, 17-18; P. SENAËVE, "Commentaar bij artikel 205bis BW" in *Comm.Pers.*, Mechelen, Kluwer, 1993, nr. 23; P. SENAËVE en C. DECLERCK, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2017, 695, nr. 2314; A.-C. VAN GYSEL, D. CARRÉ en N. GALLUS, "Les personnes" in H. DE PAGE, *Traité de droit civil belge*, I, I, Brussel, Bruylant, 2015, 959-960, nr. 960.

11. H. DE PAGE en J.-P. MASSON, *Traité élémentaire de droit civil belge*, II, *Les personnes*, Brussel, Bruylant, 1990, 485-486; N. GALLUS, *Les aliments*, Brussel, De Boeck & Larcier, 2006, 111-113; J. GERLO, *Onderhoudsgelden in Recht & Praktijk*, Antwerpen, Kluwer, 1994, 18-19; P. SENAËVE en C. DECLERCK, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2017, 696, nr. 2314.

12. G. VERSCHELDEN, *Handboek Belgisch Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure, 2016, 208-209, nr. 474; zie ook S. BROUWERS, "Alimentatie – De gemeenschappelijke onderhoudsverplichtingen voortvloeiend uit bloedverwantschap of aanverwantschap" in G. VERSCHELDEN e.a., "Overzicht van rechtspraak. Familierecht (2007-2012)", *TPR* 2012, 1855, nr. 642.

13. H. DE PAGE en J.-P. MASSON, *Traité élémentaire de droit civil belge*, II, *Les personnes*, Brussel, Bruylant, 1990, 485-486; I. MARTENS, *Onderhoudsuitkering tussen ex-echtgenoten*, Mortsel, Intersentia, 2014, 97; P. SENAËVE en C. DECLERCK, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2017, 695, nr. 2314; F. SWENNEN, *Het personen- en familierecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 572-573; A.-C. VAN GYSEL, D. CARRÉ en N. GALLUS, "Les personnes" in H. DE PAGE, *Traité de droit civil belge*, I, I, Brussel, Bruylant, 2015, nrs. 960-961.

14. P. SENAËVE, "Commentaar bij artikel 205bis BW" in *Comm.Pers.*, Mechelen, Kluwer, 1993, nr. 9.

geval tijdens het leven van de erflater verschuldigde onderhoudsuitkering met toepassing van artikel 205 BW, ofwel in de vorm van een kapitaal dat overeenstemt met de gekapitaliseerde waarde van deze lijfrente (art. 205bis, § 2, eerste lid BW).

Behoudens andersluidende conventionele regeling tussen de onderhoudsgerechtigde ascendent en de erfgenamen van de erflater, moet volgens SENAËVE worden aangenomen dat de ascendent kiest op welke wijze het levensonderhoud zal worden uitgekeerd.¹⁵ Niet iedereen is het hier evenwel mee eens.¹⁶

Indien het onderhoud in de vorm van een lijfrente wordt uitgekeerd, moet voldoende zekerheid aan de ascendent worden verschaft om de uitkering van het onderhoud te waarborgen (art. 205bis, § 4 BW). De wet bepaalt evenwel niet over welke zekerheden het gaat. De erfgenamen kunnen in principe vrij bepalen welke zekerheid ze bieden, rekening houdende met onder andere de aard van de nalatenschapsgoederen en de omvang van de onderhoudsaanspraak. Het kan bijvoorbeeld gaan over een hypotheek, een inpandgeving of eventueel ook over het aangaan van een verzekering voor de betaling van de lijfrente. Verder, aangezien het over een onderhoudsvordering gaat, is deze enerzijds niet voor beslag vatbaar, en zijn, anderzijds, de behoeftige ascendenten bevoorrechte schuldeisers in geval van samenloop met andere schuldeisers van de nalatenschap (cfr. art. 19, 3°bis Hyp.W.).

6. De omvang van het levensonderhoud wordt begrensd door een maximumgrens van een vierde van de in artikel 922 BW bedoelde fictieve massa per opgaande lijn van bloedverwanten (art. 205bis, § 2, tweede lid BW).¹⁷ Dit maximum stemt overeen met het bedrag van de vroegere reserve per opgaande lijn (cfr. oud art. 915 BW; *supra* nr. 2). Terecht wordt opgemerkt dat de berekening van deze maximumgrens op de fictieve massa (en dus met inbegrip van alle door de erflater gedane schenkingen) tot gevolg kan hebben dat alle bestaande goederen worden opgeslorpt door deze onderhoudsaanspraak en zelfs aanleiding kan geven tot een deficitaire nalatenschap.¹⁸

Let wel, het hoofddoel bestaat hierin dat de behoeftigheid van de ascendent wordt geredimeerd. Dit betekent dus dat niet noodzakelijkerwijze aan een ascendent ook een levensonderhoud ten belope van een vierde van de fictieve massa moet worden uitgekeerd. Omgekeerd brengt dit maximum ook mee dat

in bepaalde gevallen niet (volledig) zal kunnen worden tegemoetgekomen aan de behoeftigheid van een ascendent.

7. Het bedrag van het kapitaal of de gekapitaliseerde waarde van de lijfrente wordt bepaald rekening houdende met de levensverwachting van de ascendent-schuldeiser die volgt uit de Belgische prospectieve sterftetafels die jaarlijks worden gepubliceerd door het Federaal Planbureau en met de gemiddelde rentevoeten over het laatste jaar van de lineaire obligaties waarvan de maturiteit kleiner is dan de levensverwachting van de schuldeiser. De in aanmerking te nemen rentevoeten worden toegepast na aftrek van de roerende voorheffing en mogen niet lager zijn dan 0 % per jaar (art. 205bis, § 2, derde lid BW).

De minister van Justitie bepaalt jaarlijks, op voorstel van het Federaal Planbureau, twee tabellen, één voor mannen en één voor vrouwen, die toelaten om het bedrag van het kapitaal of de gekapitaliseerde waarde van de lijfrente te berekenen op de wijze zoals voorgeschreven in het derde lid. Met uitzondering van de eerste publicatie, worden deze tabellen, ieder jaar, op 1 juli bepaald. Ze worden elk jaar in het *Belgisch Staatsblad* bekendgemaakt (art. 205bis, § 2, vierde lid BW). De eerste tabellen werden inmiddels gepubliceerd.¹⁹

8. De uitkering tot onderhoud is een last van de nalatenschap. Als wettelijke onderhoudsschuld maakt zij in principe een aftrekbaar passief in de aangifte van nalatenschap uit. Alle erfgenamen en, zo nodig, ook de bijzondere legatarissen staan hiervoor in en dit in verhouding met wat ze uit de nalatenschap opnemen (art. 205bis, § 3, eerste lid BW). Indien evenwel de overledene verklaard heeft dat bepaalde legaten bij voorkeur boven de andere moeten worden voldaan, dragen die legaten in de uitkering tot onderhoud slechts bij voor zover de inkomsten van de andere daartoe niet voldoende zijn (art. 205bis, § 3, tweede lid BW).

9. De uitkering tot onderhoud moet binnen een jaar, te rekenen van het overlijden, in rechte worden gevorderd (art. 205bis, § 5 BW). Dit is een vervaltermijn en geen verjaringstermijn zodat de loop ervan niet kan worden geschorst door de oorzaken vermeld in de artikelen 2251-2259 BW.²⁰ Desgevallend kan bij het laattijdig instellen van de vordering wel een beroep worden gedaan op overmacht.²¹

15. Zie in deze zin P. SENAËVE, "Wat houdt de nieuwe onderhoudsvordering tegen de nalatenschap van de kinderloze erflater in?" in W. PINTENS en C. DECLERCK (eds.), *Patrimonium 2018*, Brugge, die Keure, 2018, te verschijnen.

16. C. DE WULF, *De erfwet van 31 juli 2017 – een algemeen overzicht met modellen voor de praktijk*, Brussel, die Keure, 2018, 88, nr. 144.

17. Dus niet globaal voor alle ascendenten samen.

18. C. DE WULF, *De erfwet van 31 juli 2017 – een algemeen overzicht met modellen voor de praktijk*, Brussel, die Keure, 2018, 88, nr. 142.

19. MB 18 juli 2018 tot bepaling van de omzettingstabellen van de lijfrente als bedoeld in artikel 205bis, § 2, vierde lid van het Burgerlijk Wetboek, BS 10 augustus 2018.

20. P. SENAËVE, "Commentaar bij artikel 205bis BW" in *Comm.Pers.*, Mechelen, Kluwer, 1993, nr. 49.

21. P. SENAËVE, "Commentaar bij artikel 205bis BW" in *Comm.Pers.*, Mechelen, Kluwer, 1993, nr. 49.

10. De vraag rijst of het toegekende levensonderhoud kan worden verhoogd, verlaagd of zelfs afgeschaft ten gevolge van gewijzigde omstandigheden in hoofde van de ascendent. De rechtsleer neemt overwegend aan dat het levensonderhoud in de vorm van een lijfrente niet kan worden verhoogd, zelfs niet ingeval de noden van de behoeftige ascendent dit zouden kunnen verrechtvaardigen.²² Daarentegen wordt aangenomen dat het toegekende levensonderhoud in de vorm van een lijfrente wel kan worden verlaagd of afgeschaft.²³ Werd echter geopteerd voor een uitkering in een kapitaal, dan kan hierop niet meer worden teruggekomen ten gevolge van gewijzigde omstandigheden.²⁴

III. Bekwaamheid om een erfovereenkomst te sluiten

A. Situering

11. De Erfwet heeft het principiële verbod van erfovereenkomsten behouden, maar heeft dit verbod versoepeld en nieuwe wettelijke uitzonderingen ingevoerd (art. 1100/1 BW).

Zo is het principiële verbod gehandhaafd voor 1) overeenkomsten over andermans nalatenschap, 2) overeenkomsten over de eigen nalatenschap die onder kosteloze titel werden gesloten en 3) overeenkomsten over de eigen nalatenschap die onder bezwarende titel en te algemene titel²⁵ werden gesloten. Zo kan men geen erfkeuze maken omtrent een nog niet opgevallende nalatenschap. Evenmin is toegelaten elke verbintenis of overeenkomst die wordt gesloten omtrent de attributen van de hoedanigheid van erfgenaam of legataris. Aldus is elke overeenkomst met betrekking tot de erfkeuze, tot het principe of de nadere regels van de inbreng, alsook tot het principe of de nadere regels van de inkorting betreffende een nalatenschap die nog niet is opgevallend, verboden, tenzij in de gevallen in de wet bepaald (art. 1100/1, § 1, tweede lid BW).

Daarentegen zijn overeenkomsten onder bezwarende titel altijd toegelaten als ze onder bijzondere titel zijn gesloten of gemaakt, zelfs als ze de toekomstige nalatenschap van een partij betreffen en zelfs als die partij zich het recht voorbehoudt om tijdens haar leven over het voorwerp van die overeenkomst of dat beding te beschikken. De wetsbepalingen betreffende de vorm en de publiciteit van erfovereenkomsten zijn op deze

overeenkomsten niet van toepassing (art. 1100/1, § 4 BW).

12. Op het principiële verbod van erfovereenkomsten bestonden reeds onder het vroegere recht enkele uitzonderingen. De Erfwet heeft bijkomende, nieuwe uitzonderingen ingevoerd en dit zowel op het vlak van de inbreng als op het vlak van de inkorting. Zo bijvoorbeeld voorziet de wet in de veralgemeende mogelijkheid tot verzaking aan de inkorting van een gedane schenking (art. 918 BW) alsook in de mogelijkheid tot een erfovereenkomst met betrekking tot de waardering van een gedane schenking op de vermelde intrinsieke waarde (art. 858, § 5, eerste lid BW). Deze uitzonderlijk toegelaten erfovereenkomsten zijn onderworpen aan strenge vormvereisten die tevens geldigheidsvereisten zijn (art. 1100/5 BW).²⁶ De sanctie bij niet-naleving van deze geldigheidsvereisten is de absolute nietigheid. Deze nietigheid verandert evenwel in een relatieve nietigheid op de dag van het overlijden van de beschikker, onder voorbehoud van de miskenning van de vereiste van een notariële akte, die behept blijft met een absolute nietigheid (art. 1100/3 BW).

13. De Erfwet voert ook een nieuwe erfovereenkomst in, namelijk de globale erfovereenkomst of het familieliepact (art. 1100/7 BW). Deze overeenkomst kan uitsluitend worden gesloten door één of beide ouders samen met al hun vermoedelijke erfgenamen in rechte nederdalende lijn. In weerwil van wat soms wordt gedacht is, de globale erfovereenkomst geen instrument waarmee men met zijn kinderen zijn toekomstige nalatenschap kan regelen. De draagwijdte van de globale erfovereenkomst is beperkter en heeft betrekking op het vastleggen van afspraken over schenkingen of voordelen. Het doel van deze erfovereenkomst bestaat hierin dat een subjectief evenwicht tussen de vermoedelijke erfgenamen wordt vastgesteld, rekening houdend met onder meer de schenkingen die de ouder(s) hun respectievelijk heeft (hebben) toegestaan voor de overeenkomst, als voorschot op erfdeel of bij vooruitmaking, met de schenkingen toegekend in de overeenkomst zelf en, in voorkomend geval, met de situatie van elk van de vermoedelijke erfgenamen (art. 1100/7, § 1, eerste lid BW). Er kan ook rekening worden gehouden met andere voordelen die voordien of in de overeenkomst zelf aan de vermoedelijke erfgenamen zijn toegekend (zgn. dienstengiften) (art. 1100/7, § 1, tweede lid BW). Door het ondertekenen van de overeenkomst kunnen de vermoedelijke

22. Zie in dezelfde zin P. SENAËVE, "Wat houdt de nieuwe onderhoudsvordering tegen de nalatenschap van de kinderloze erfflater in?" in W. PINTENS en C. DECLERCK (eds.), *Patrimonium 2018*, Brugge, die Keure, 2018, te verschijnen.

23. C. DE WULF, *De erfwet van 31 juli 2017 – een algemeen overzicht met modellen voor de praktijk*, Brussel, die Keure, 2018, 89, nr. 145.

24. C. DE WULF, *De erfwet van 31 juli 2017 – een algemeen overzicht met modellen voor de praktijk*, Brugge, die Keure, 2018, 89, nr. 145. Zie in dezelfde zin P. SENAËVE, "Wat houdt de nieuwe onderhoudsvordering tegen de nalatenschap van de kinderloze erfflater in?" in W. PINTENS en C. DECLERCK (eds.), *Patrimonium 2018*, Brugge, die Keure, 2018, te verschijnen.

25. Hiermee worden bedoeld de overeenkomsten of bedingen die de algemeenheid van de goederen betreffen die de partij bij zijn overlijden zal nalaten, of een gedeelte van de goederen die de partij zal nalaten, of al zijn onroerende goederen, al zijn roerende goederen, of een gedeelte van al zijn onroerende goederen of van al zijn roerende goederen bij zijn overlijden.

26. Voor overeenkomsten die onder bezwarende titel en onder bijzondere titel zijn gesloten of gemaakt gelden deze geldigheidsvereisten echter nooit (cf. *supra* nr. 11).

erfgenamen na overlijden van de ouder(s) geen inbreng of inkorting meer vorderen van de daarin vermelde schenkingen en wordt aldus zekerheid gecreëerd (art. 1100/7, § 6 BW).

14. In wat hierna volgt, bespreken wij in welke mate een minderjarige (B) en een beschermde meerderjarige (C) partij kunnen zijn bij een toegelaten erfovereenkomst. Daarnaast belichten wij de mogelijkheid om in een zorgvolmacht de lasthebber de bevoegdheid te verlenen namens de lastgever een toegelaten erfovereenkomst te sluiten (D).

B. De minderjarige

15. De minderjarige kan, vertegenwoordigd door zijn ouders respectievelijk door zijn voogd, na bijzondere machtiging door de vrederechter, partij zijn bij een erfovereenkomst, zij het onder bepaalde voorwaarden (art. 1100/2, § 1 BW *juncto* art. 410, § 1, 10° BW *juncto* art. 378, § 1, eerste lid BW).

Eerst en vooral kan de minderjarige enkel partij zijn bij een erfovereenkomst in de hoedanigheid van vermoedelijke erfgenaam (art. 1100/2, § 1 BW). Een minderjarige kan daarentegen geen partij zijn bij de erfovereenkomst in de hoedanigheid van beschikker.²⁷ In de memorie van toelichting wordt dit als volgt verantwoord: "Het aangaan van een erfovereenkomst in de hoedanigheid van beschikker maakt een hoogstpersoonlijke handeling uit, waarvoor geen bijstand of vertegenwoordiging mogelijk is. Het toebedelen en verdelen van zijn vermogen door middel van een erfovereenkomst is een zeer gewichtige vermogensrechtelijke handeling, die enkel door de beschikker zelf kan worden gesteld. Dezelfde principes zijn van toepassing bij het schenken onder de levenden of het opmaken of herroepen van een testament. Aldus kan een minderjarige nooit een erfovereenkomst aangaan in de hoedanigheid van beschikker."²⁸

Daarnaast kan de minderjarige niet verzaken aan rechten in de niet opengevallen nalatenschap, zoals bijvoorbeeld aan het recht om de inbreng of inkorting van een schenking te vorderen (art. 1100/2, § 1, eerste lid BW *juncto* art. 1100/7, § 6, tweede lid BW). In de memorie van toelichting kan worden gelezen dat "ook het verzaken aan rechten in een niet opengevallen nalatenschap een hoogstpersoonlijke rechtshandeling" is.²⁹ De vertegenwoordiging voor een dergelijke handeling is daarom uitgesloten. Om deze reden kan de minderjarige bijvoorbeeld niet verzaken aan een vordering tot inkorting met betrekking tot een bepaalde

schenking op grond van artikel 918 BW of aan een vordering tot inbreng met betrekking tot een bepaalde gift (wat noodzakelijkerwijs uitsluitend in een globale erfovereenkomst zou kunnen gebeuren; een punctuele erfovereenkomst tot verzaking aan het recht van inbreng is wettelijk niet mogelijk³⁰).

16. Gelet op bovenvermelde inhoudelijke beperkingen, rijst de vraag in welke mate het zinvol is om een globale erfovereenkomst te sluiten waarbij een van de vermoedelijke erfgenamen een minderjarige is.³¹ De minderjarige kan immers niet verzaken aan de vordering tot inkorting en inbreng met betrekking tot de in de globale erfovereenkomst vermelde schenkingen (art. 1100/7, § 6, tweede lid BW). Concreet betekent dit dat de minderjarige, in tegenstelling tot de meerderjarigen die partij zijn bij de globale erfovereenkomst, na het overlijden van de beschikker wél nog steeds de inbreng of de inkorting van de in de globale erfovereenkomst vermelde schenkingen kan vorderen.³² Een globale erfovereenkomst waarbij een minderjarige als vermoedelijk erfgenaam is betrokken, is dus een risicovolle rechtshandeling voor de andere vermoedelijke mede-erfgenamen gezien zij, in tegenstelling tot de minderjarige, nooit meer de inbreng of de inkorting van de vermelde schenkingen zullen kunnen vorderen.

Volledigheidshalve moet worden opgemerkt dat in de mate waarin een globale erfovereenkomst wordt gesloten waarbij schenkingen aan een minderjarige worden gedaan, deze zullen moeten worden aanvaard volgens de bepalingen van de artikelen 378, § 1, eerste lid BW *juncto* art. 410, § 1, 6° BW *juncto* art. 935, derde lid BW).³³

C. De beschermde meerderjarige

17. Teneinde het antwoord te formuleren op de vraag in welke mate een beschermde meerderjarige partij kan zijn bij een door wet toegelaten erfovereenkomst, moet een onderscheid worden gemaakt tussen volgende situaties.

18. Indien de vrederechter een rechterlijke beschermingsmaatregel met betrekking tot de goederen beveelt, moet hij, met inachtneming van de persoonlijke omstandigheden, van de aard en de samenstelling van de te beheren goederen en van de gezondheidstoestand van de te beschermen persoon, de categorieën van rechtshandelingen in verband met de goederen waarvoor deze handelingen onbekwaam wordt, bepalen (art. 492/1, § 2, eerste lid BW). Bij gebreke van

27. MvT, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2282/1, 125.

28. MvT, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2282/1, 125-126.

29. MvT, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2282/1, 14 en 125-126.

30. Tenzij de hypothese van een omvorming van een schenking als voorschot in een schenking buiten deel.

31. J. BAEL, "Het verbod van bedingen betreffende toekomstige nalatenschappen in het nieuwe erfrecht" in J. BAEL (ed.), *Rechtskroniek voor het Notariaat deel 31*, Brugge, die Keure, 2017, 258-259, nrs. 232-235.

32. MvT, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2282/1, 145, 189.

33. MvT, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2282/1, 27 en 141.

aanwijzingen in de beschikking blijft de beschermde persoon handelingsbekwaam voor alle rechtshandelingen met betrekking tot de goederen (art. 492/1, § 2, tweede lid BW). De vrederechter moet in elk geval in zijn beschikking uitdrukkelijk oordelen over de handelingsbekwaamheid van de beschermde persoon met betrekking tot een aantal in de wet bepaalde belangrijke handelingen (zgn. checklist), zoals onder meer het aangaan van een door de wet toegelaten erfovereenkomst (art. 492/1, § 2, derde lid, 18° BW).

De beschermde persoon die door de vrederechter onbekwaam werd verklaard om een door de wet toegelaten erfovereenkomst aan te gaan, kan evenwel op zijn verzoek aan de vrederechter de machtiging vragen om toch een door de wet toegelaten erfovereenkomst aan te gaan, hetzij in de hoedanigheid van beschikker, hetzij in de hoedanigheid van vermoedelijke mede-erfgenaam, met alle eraan verbonden gevolgen zoals een eventuele verzaking aan rechten in een niet-opgevallen nalatenschap (art. 1100/2, § 2, eerste lid BW). Inzake de procedure zijn de artikelen 1241 en 1246 Ger.W. van toepassing (art. 1100/2, § 2, tweede lid BW).³⁴

De vrederechter oordeelt enkel over de wilsbekwaamheid van de beschermde persoon (art. 1100/2, § 2, eerste lid BW). Hij dient aldus uitsluitend na te gaan of de beschermde persoon de draagwijdte van de voorgenomen rechtshandeling begrijpt.

Let wel, in de mate dat in deze erfovereenkomst ook een schenking zou worden gedaan, is, in de mate dat de beschermde persoon ook daartoe onbekwaam werd verklaard, een bijzondere machtiging op zijn verzoek vereist en zal de vrederechter, naast de vereiste wilsbekwaamheid, tevens moeten nagaan of de schenking in verhouding staat tot het vermogen van de beschermde persoon en deze schenking de beschermde persoon of zijn onderhoudsgerechtigden niet behoeftig dreigt te maken (art. 905, vijfde lid BW).

Heeft de beschermde meerderjarige de bijzondere machtiging tot het sluiten van een door de wet toegelaten erfovereenkomst niet verkregen en heeft hij alsnog deze overeenkomst gesloten, dan is de gestelde rechtshandeling rechtens nietig (art. 493, § 2, eerste lid BW). Hetzelfde geldt indien de beschermde meerderjarige vanwege de vrederechter een machtiging onder voorwaarden heeft verkregen om een door de wet toegelaten erfovereenkomst aan te gaan, maar deze door de beschermde meerderjarige werd verricht zonder dat de voorwaarden in acht werden genomen

(art. 493, § 2, derde lid BW). In deze gevallen gaat het steeds om een nietigheid die uitsluitend kan worden ingeroepen door de beschermde persoon zelf en door zijn bewindvoerder (art. 493, § 3 BW), maar nooit door de medecontractant.

19. Als de beschermde persoon geen machtiging van de vrederechter krijgt om een door de wet toegelaten erfovereenkomst te sluiten, kan de bewindvoerder aan de vrederechter vragen om in naam en voor rekening van de beschermde persoon een door de wet toegelaten erfovereenkomst te sluiten (art. 1100/2, § 2, derde lid BW *juncto* art. 499/7, § 2, eerste lid, 15° BW). Zoals voor minderjarige personen wordt de mogelijkheid tot het sluiten van een erfovereenkomst op tweeërlei wijze beperkt. De vrederechter kan slechts een machtiging verlenen voor een erfovereenkomst waarbij de beschermde persoon in de hoedanigheid van vermoedelijke mede-erfgenaam partij is en kan niet in hoofde van de beschermde persoon de verzaking aan rechten in een toekomstige nalatenschap tot gevolg hebben (art. 1100/2, § 2, tweede lid BW *juncto* art. 499/7, § 2, eerste lid, 15° BW).³⁵

Heeft de bewindvoerder de bijzondere machtiging niet verkregen en heeft hij alsnog de erfovereenkomst namens de beschermde persoon ondertekend, dan is de door hem namens de beschermde persoon gestelde rechtshandeling rechtens nietig (art. 499/13, eerste lid BW). Deze nietigheid kan uitsluitend worden ingeroepen door de beschermde persoon of door een bewindvoerder ad hoc (art. 499/13, tweede lid BW), maar niet door de andere personen die partij zijn bij de erfovereenkomst.³⁶ Indien de rechtshandeling door de vrederechter voorwaardelijk werd toegestaan, maar door de bewindvoerder werd verricht zonder dat die voorwaarden in acht werden genomen, kan de nietigheid van deze handelingen worden ingeroepen (art. 499/13, derde lid BW).

D. Zorgvolmacht

20. Artikel 1100/2 BW bevat geen antwoord op de vraag of de lastgever in het kader van een zorgvolmacht aan de lasthebber de bevoegdheid kan verlenen om namens hem door de wet toegelaten erfovereenkomsten te sluiten. Uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat het sluiten van een erfovereenkomst in de hoedanigheid van beschikker een hoogstpersoonlijk karakter heeft (*cf. supra* nr. 15).³⁷ Hetzelfde geldt voor een verzaking aan rechten in een toekomstige nalatenschap.³⁸ Daarom moet worden aangenomen dat de lastgever slechts aan de lasthebber de bevoegdheid

34. Zie evenwel het wetsontwerp houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en tot vereenvoudiging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en het Gerechtelijk Wetboek betreffende de onbekwaamheid, en van de wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3303/1, dat onder andere strekt tot wijziging van deze bepalingen.

35. *MvT, Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2282/1, 14 en 125-126.

36. P. SENAEVE en C. DECLERCK, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2017, 215, nr. 646.

37. *MvT, Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2282/1, 14 en 125-126.

38. *MvT, Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2282/1, 28 en 126.

kan verlenen om een erfovereenkomst te sluiten in de hoedanigheid van vermoedelijk erfgenaam en voor zover de erfovereenkomst niet in hoofde van de lastgever de verzaking aan rechten in een toekomstige nalatenschap tot gevolg heeft.³⁹

IV. Het begrip 'stiefkinderen' in de globale erfovereenkomst

21. Het is in een globale erfovereenkomst ook mogelijk om toebedelingen aan de kinderen van de echtgenoot of wettelijk samenwonende partner te doen, zij het dat het vereiste evenwicht tussen de vermoedelijke erfgenamen in de rechte nederdalende lijn van de beschikker hierdoor niet in het gedrang mag worden gebracht (art. 1100/7, § 5 BW). De wetgever heeft deze mogelijkheid gecreëerd om aan de behoefte in nieuw samengestelde gezinnen te voldoen ook 'stiefkinderen' bij het regelen van de toekomstige nalatenschap te kunnen betrekken.⁴⁰ Het voordeel van de globale erfovereenkomst bestaat dan hierin dat de in de overeenkomst vermelde schenkingen of voordelen aan de kinderen van de echtgenoot of wettelijk samenwonende partner niet meer het voorwerp kunnen uitmaken van een vordering tot inkorting na het openvallen van de nalatenschap van de beschikker.

22. In de wet is uitsluitend sprake van de kinderen van de *echtgenoot of wettelijk samenwonende partner* van de beschikker. A contrario kunnen kinderen van een feitelijk samenwonende partner, kinderen van de partner met wie de beschikker een latrelatie heeft, niet-gemeenschappelijke kinderen van een ex-echtgenoot of pleegkinderen niet worden betrokken in de globale erfovereenkomst.⁴¹

Het is niet vereist om *alle* kinderen van de echtgenoot of wettelijk samenwonende partner te betrekken. Luidens artikel 1100/7, § 5 BW mag de beschikker immers *een of meerdere* kinderen van zijn echtgenoot of wettelijk samenwonende partner betrekken. Er hoeft evenmin een evenwicht tussen hen te worden bereikt.⁴²

De vraag rijst of men ook een *kleinkind* van de echtgenoot of wettelijk samenwonende partner van de beschikker bij de globale erfovereenkomst kan betrekken. Aangenomen moet worden dat dit slechts mogelijk is voor zover het kind van de echtgenoot of wettelijk samenwonende partner vooroverleden is en dit door toepassing van de regels inzake plaatsvervulling.

Daarentegen is dit niet mogelijk wanneer het kind van de echtgenoot of wettelijk samenwonende partner nog leeft, omdat de wetgever in dit geval niet heeft voorzien in de mogelijkheid van een generatiesprong.⁴³

V. Onterving langstlevende echtgenoot bij feitelijke scheiding

23. Overeenkomstig oud artikel 915*bis*, § 3 BW was het voor de erflater slechts mogelijk om zijn langstlevende echtgenoot *volledig* te onterven, dus met inbegrip van de concrete reserve en de abstracte reserve, mits voldaan was aan de volgende cumulatieve voorwaarden: 1) de echtgenoten moesten op de dag van het overlijden meer dan zes maanden feitelijk gescheiden leven, 2) de erflater moest voor zijn overlijden bij een gerechtelijke akte het afzonderlijk verblijf hebben gevorderd, 3) na de vordering tot afzonderlijk verblijf mocht er geen verzoening hebben plaatsgevonden en 4) de wil tot onterving moest door de erflater uitdrukkelijk opgenomen zijn in een testament.

De concrete toepassing van deze wetsbepaling leidde in de praktijk tot moeilijkheden en interpretatieconflicten.⁴⁴ Zo rees soms discussie over de interpretatie en de bewoordingen van het testament van de erflater. Zo ook was niet geheel duidelijk of ook het instellen van een echtscheidingsprocedure kon leiden tot een rechtsgeldige onterving van de langstlevende echtgenoot via testament.

24. Door de Erfwet worden de toepassingsvoorwaarden van artikel 915*bis*, § 3 BW verduidelijkt en versoepeld.

Ten eerste moeten de echtgenoten op de dag van het overlijden minstens zes maanden feitelijk gescheiden leven. Aan deze voorwaarde werd dus niets gewijzigd.

Ten tweede moet er een testament voorhanden zijn waaruit de wil tot onterving van zijn langstlevende echtgenoot blijkt. Hiertoe is niet langer een uitdrukkelijke ontervingsclausule vereist. De aanstelling van een algemeen legataris houdt het weerlegbaar vermoeden in van de wil om de langstlevende echtgenoot te onterven. De langstlevende echtgenoot kan steeds het tegenbewijs leveren.

Ten derde moet een gerechtelijke akte voorhanden zijn waaruit een verstoorde verstandhouding tussen

39. Zie J. BAEL, "Het verbod van bedingen betreffende toekomstige nalatenschappen in het nieuwe erfrecht" in J. BAEL (ed.), *Rechtskroniek voor het Notariaat deel 31*, Brugge, die Keure, 2017, 235, nr. 180.

40. MvT, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2282/1, 142-143.

41. MvT, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2282/1, 14 en 143.

42. MvT, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2282/1, 14 en 143-144.

43. J. BAEL, "Het verbod van bedingen betreffende toekomstige nalatenschappen in het nieuwe erfrecht" in J. BAEL (ed.), *Rechtskroniek voor het Notariaat deel 31*, Brugge, die Keure, 2017, 257, nr. 230.

44. MvT, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2282/1, 82.

de echtgenoten blijkt. Het kan gaan om, hetzij een vordering tot afzonderlijk verblijf, hetzij een vordering tot echtscheiding. Het maakt hierbij niet uit of de erflater dan wel de langstlevende echtgenoot de vordering heeft ingesteld. Dit houdt een verruiming in van de mogelijkheden voor de echtgenoot die de langstlevende wenst te onterven bij feitelijke scheiding. De echtgenoten mogen na die akte niet opnieuw zijn gaan samenwonen en zich aldus hebben verzoend.

VI. Onterving bij echtscheidingsprocedure door onderlinge toestemming

25. De regeling van artikel 915*bis*, § 3 BW geldt niet tijdens een procedure van echtscheiding door onderlinge toestemming. In plaats daarvan moet de regeringsakte uitdrukkelijk bepalen wat de echtgenoten zijn overeengekomen met betrekking tot de uitoefening van de rechten bedoeld in de artikelen 745*bis*, 858*bis*, § 3 en 5 en 915*bis* BW, voor het geval een van de echtgenoten zou overlijden vóór het vonnis of arrest waarbij de echtscheiding definitief wordt uitgesproken (art. 1287, derde lid Ger.W.).

26. Uit de tekst van artikel 1287, derde lid Ger.W. blijkt dat zowel een regeling moet worden getroffen voor het erfrecht *ab intestato*, het wettelijk toegekend opvolgend vruchtgebruik⁴⁵ als voor de abstracte en concrete reserve. De wetgever heeft van de wet van 22 juli 2018 gebruikgemaakt om in artikel 1287, derde lid Ger.W. uitdrukkelijk te bepalen dat ook een regeling moet worden getroffen met betrekking tot het wettelijk toegekend opvolgend vruchtgebruik.⁴⁶ Het is ons niet geheel duidelijk wat de meerwaarde hiervan is. Het wettelijk toegekend opvolgend vruchtgebruik maakt immers deel uit van het erfrecht *ab intestato* van de langstlevende echtgenoot.

De echtgenoten kunnen verschillende formules uitwerken. Het erfrecht kan in volle omvang behouden blijven of worden beperkt tot de reserve. Zowel het erfrecht *ab intestato*, het wettelijk toegekend opvolgend vruchtgebruik als de reserve kunnen volledig worden ontnomen. Al deze hypothesen kunnen worden doorgevoerd in hoofde van beide echtgenoten of in hoofde van één echtgenoot. De wet vereist geen wederkerigheid.

27. Onder het oude erfrecht bestond discussie over de vraag op welk tijdstip een dergelijk beding in de regeringsakte uitwerking kreeg, namelijk op het tijdstip van de ondertekening van de akte dan wel op het

tijdstip van de neerlegging ter griffie van het verzoekschrift tot echtscheiding. In een arrest van 6 maart 2009 oordeelde het Hof van Cassatie dat een dergelijk beding slechts uitwerking kon hebben vanaf de inleiding van de echtscheidingsprocedure.⁴⁷ Het hoeft niet gezegd te worden dat deze rechtspraak aanleiding kon geven tot onaangename situaties in de praktijk.

De Erfwet verhelpt dit. Krachtens artikel 915*bis*, § 3, derde lid BW heeft de overeenkomst uitwerking vanaf de neerlegging van het verzoekschrift tot echtscheiding, tenzij de partijen in de overeenkomst hebben bepaald dat deze uitwerking heeft vanaf de ondertekening. In de laatste hypothese is niet vereist dat de echtgenoten naderhand de procedure tot echtscheiding door onderlinge toestemming opstarten.

28. Hoewel het een regeling betreft omtrent rechten in een toekomstige nalatenschap, is geen notariële akte vereist. Het is evenmin vereist om de geldigheidsvereisten van artikel 1100/5, § 2 BW te respecteren (art. 1100/5, § 3 BW). Dit werd verantwoord gemaakt vanuit de idee dat de echtgenoten hier niet vrij kiezen om een regeling te treffen in hun toekomstige nalatenschappen, maar door de wet daartoe worden verplicht. Bovendien wenste men te vermijden dat nog enkel notariële regeringsakten zouden kunnen worden opgemaakt bij een echtscheiding door onderlinge toestemming.⁴⁸

VII. Vordering tot aanvulling van de verdeling

29. Binnen het raamwerk van het oude erfrecht bepaalde oud artikel 887 BW dat verdelingen niet alleen kunnen worden vernietigd wegens geweld en bedrog, maar ook indien een erfgenaam bewees dat hij voor meer dan een vierde benadeeld was. Het enkel overslaan van een tot de nalatenschap behorend voorwerp gaf echter niet het recht om de vordering tot vernietiging in te stellen, maar alleen het recht om de aanvullende verdeling te vorderen. Oud artikel 888, eerste lid BW bepaalde vervolgens dat de vordering tot vernietiging was toegelaten tegen elke handeling die de onverdeeldheid tussen de mede-erfgenamen deed ophouden, zelfs al werd deze handeling verkoop, ruil en dading of anderszins genoemd. Artikel 888, eerste lid BW vermeldde derhalve uitdrukkelijk dading. Nochtans bepaalde artikel 2052, tweede lid BW dat men tegen een dading niet kan opkomen uit hoofde van benadeling. Dit gaf aanleiding tot een netelig vraagstuk. Dient de uit artikel 888, eerste lid BW dan te worden afgeleid dat het risico van vernietiging wegens benadeling

45. Overeenkomstig artikel 858*bis*, § 3 BW heeft de langstlevende echtgenoot een erfrechtelijk vruchtgebruik op de goederen die door de erflater tijdens hun huwelijk met voorbehoud van vruchtgebruik werden geschonken, op voorwaarde dat de erflater de titularis van dit vruchtgebruik is gebleven tot de dag van zijn overlijden.

46. MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-2848/1, 98.

47. Cass, 6 maart 2009, *T.Fam.* 2009, 103, noot F. BUYSENS.

48. MvT, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2282/1, 82.

altijd bestaat ten aanzien van elke overeenkomst tot verdeling van de nalatenschap, zelfs als de mede-erfgenamen een *echte* dading hebben willen sluiten en dus wederzijdse toegevingen hebben gedaan?

Het Hof van Cassatie beantwoordde deze vraag aanvankelijk positief (zowel bij arrest van 21 oktober 1943 als bij arrest van 28 januari 2010) en liet artikel 888, eerste lid BW aldus primeren op artikel 2052 BW.⁴⁹ In deze optiek kon benadeling voor meer dan een vierde altijd worden ingeroepen tegenover elke verdeling. Een onderscheid tussen een *zogenaamde* dading en een *echte* dading werd niet gemaakt. Dit stuitte terecht op kritiek in de lagere rechtspraak en rechtsleer.⁵⁰

Bij arrest van 3 april 2017 wijzigde het Hof van Cassatie alsnog zijn rechtspraak.⁵¹

30. Inmiddels voorzag het wetsvoorstel dat als basis diende voor de hervorming van het erfrecht evenwel in een expliciete wijziging van de artikelen 887 en 888 BW, waardoor de vordering tot vernietiging tegen de dading niet langer toegelaten zou zijn.⁵²

Tijdens de behandeling in de Kamer werd echter een amendement ingediend teneinde de vordering tot vernietiging van de verdeling wegens benadeling voor meer dan een vierde te vervangen door de vordering tot aanvulling tussen de deelgenoten.⁵³ Ter verantwoording werd gewezen op de drastische gevolgen van een vernietiging van de verdelingsakte en meer bepaald van het feit dat die vernietiging de derde-verkrijger, ook al is die te goeder trouw, elk recht op het door hem verworven goed ontzegt. Dit geeft aanleiding tot rechtsonzekerheid in hoofde van de derde-verkrijger en kan om die reden niet worden bijgetreden.⁵⁴ Bovendien bood de voorgestelde wettekst geen oplossing voor derde-verkrijgers wanneer

de verdeling niet tot stand was gekomen door een dading. In dit geval zouden de derde-verkrijgers de gevolgen van de vernietiging van de verdeling alsnog moeten ondergaan.

Om deze redenen werd finaal de volgende wettekst aangenomen. Een mede-erfgenaar die bewijst dat hij voor meer dan een vierde is benadeeld, kan tegen de anderen een vordering instellen tot aanvulling van het gedeelte dat hem bij de verdeling is toegekend (art. 887, tweede lid BW). De aanvulling wordt hem in geld toegekend, tenzij partijen anders overeenkomen (art. 887, derde lid BW). Deze vordering verjaart bovendien na vijf jaar (en niet langer tien jaar), te rekenen vanaf de datum van de verdeling (en dus niet vanaf de ontdekking van de benadeling voor meer dan een vierde) of, in geval van gedeeltelijke opeenvolgende verdelingen, vanaf de datum van de afsluiting van de verdeling (art. 887, derde lid BW).

Artikel 888 BW voegt hieraan toe dat de vordering tot aanvulling is toegestaan tegen elke handeling, ongeacht de benaming ervan, die ertoe strekt de onverdeeldheid onder de mede-erfgenamen te doen ophouden. In geval van opeenvolgende gedeeltelijke verdelingen wordt het nadeel slechts beoordeeld bij de afsluiting van de verdeling. In geval de verdeling of de daarmee gelijkgestelde handeling echter deel uitmaakt van een dading, is de vordering niet toegestaan ten aanzien van die dading.

Aldus heeft de Erfwet de vordering tot vernietiging van de verdeling wegens benadeling voor meer dan een vierde vervangen door de vordering tot aanvulling van de verdeling en zal bovendien deze vordering niet kunnen ingesteld tegen een verdeling die deel uitmaakt van een dading. Dit moet worden toegejuicht.

49. Cass. 21 oktober 1943, *Pas.* 1944, I, 18; Cass. 28 januari 2010, *Pas.* 2010, 278.

50. Zie o.a. H. CASMAN, "Le partage transactionnel, stable ou égalitaire avant tout", *RNB* 2012, 406-429.

51. Cass. 3 april 2017, *T.Fam.* 2017, 184, noot S. MOSSLEMANS en *RW* 2018-19, 185.

52. Art. 46 wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake, *Parl. St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2282/1.

53. Amendement nr. 57 van de heer BROTCORNE, *Parl. St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2282/4, 9-10.

54. Amendement nr. 57 van de heer BROTCORNE, *Parl. St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2282/4, 9.

